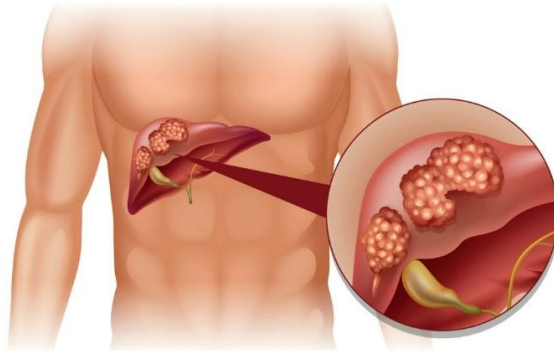

มะเร็งตับ รู้เร็ว วินิจฉัยเร็ว รักษาหายได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิสส์ เสงี่ยมสุนทร

ภาควิชาชีวเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย ยมหิตล

ภาพประกอบจาก: <https://liverandpancreassurgeon.com/wp-content/uploads/2016/11/primary-secondary-liver-cancer-surgeon-baltimore-md.jpg>

ร่างกายของคนเรานั้นจะดำรงอยู่ได้เพราะอาศัยการทำงานร่วมกันของอวัยวะสำคัญอยู่หลายชนิด หากเราพิจารณาถึงอวัยวะที่มีความสำคัญต่อชีวิต(vital organs) อวัยวะเหล่านี้ได้แก่ สมอง หัวใจ ไต ตับ และ ปอด ถ้าหากเกิดโรคหรือความผิดปกติกับอวัยวะเหล่านี้ เราจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขได้จาก สภาพแวดล้อมและสังคมในปัจจุบัน อวัยวะที่รับบทหนักในการทำงานเพื่อรักษาสมดุลร่างกาย กำจัดสารพิษ หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงทางเคมีของยาให้ออกฤทธิ์ในการรักษาโรค ย่อมหนีไม่พ้น ตับ ที่ทำหน้าที่ ครอบจักรวาลเหล่านี้ ตำแหน่งของตับจะอยู่บริเวณช่องท้องใต้ชายโครงด้านขวาหน้าที่ของตับที่สำคัญได้แก่ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด การสร้างและเก็บสะสมแป้งและไขมันเพื่อเป็นพลังงานการสร้างกรดอะมิโน รวมทั้งวิตามินผลิตน้ำดี และการกำจัดของเสียในระบบไหลเวียนเลือด

มะเร็งตับ (liver cancer) จะเกิดขึ้นเมื่อเซลล์ในบริเวณตับมีการแบ่งตัวเพิ่มจำนวนอย่างผิดปกติและพัฒนาเป็นมะเร็งในที่สุด หรืออาจเกิดจากการแพร่กระจายของเซลล์มะเร็งจากอวัยวะอื่น ๆ มายังตับก็ได้ ผู้ป่วยโรคมะเร็งตับจะไม่แสดงอาการจนกว่าก้อนมะเร็งจะมีขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นระยะที่ยากต่อการรักษาจากการรายงานขององค์การอนามัยโลกพบว่ามะเร็งตับเป็นมะเร็งที่พบเป็นอันดับที่ 6 จากมะเร็งทั้งหมด นอกจากนั้นยังเป็นสาเหตุการเสียชีวิตจากมะเร็งเป็นอันดับที่ 3 ในประเทศไทยจะพบอัตราการป่วยจากมะเร็งตับเป็นอันดับ 3 ในเพศชายและอันดับ 7 ในเพศหญิง

มะเร็งตับมีอาการของโรคอย่างไรบ้าง?

เนื่องจากโรคมะเร็งตับจะไม่มีอาการบ่งบอกในระยะแรกเริ่ม จนกระทั่งก้อนมะเร็งพัฒนาจนเกิดพยาธิสภาพหรือความผิดปกติของหน้าที่ตับจึงจะพบอาการเหล่านี้ เช่น น้ำหนักลดโดยไม่ทราบสาเหตุ เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน เจ็บช่องท้องส่วนบน โดยมักปวดบริเวณด้านขวา มีอาการบวมที่ช่องท้องหรือคล้ำ

พบก้อนไตชายโครงด้านขวาเนื่องจากตับโต ผิวหนังและตาเหลือง (ดีซ่าน) อุจจาระมีสีซีดลง อ่อนแรงและรู้สึกไม่สบายตัวและอาจมีไข้

ปัจจัยใดบ้างเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดมะเร็งตับ?

ปัจจัยที่อาจจะส่งเสริมต่อการเกิดโรคมะเร็งตับ ได้แก่ภาวะตับแข็งจากสาเหตุต่าง ๆ โดยปัจจัยที่พบได้บ่อย คือ การติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี ไวรัสตับอักเสบบี และตับแข็งจากการดื่มสุรานั้นแล้วภาวะตับแข็งอาจเกิดจากภาวะไขมันเกาะตับ ภาวะมีโลหะสะสมในตับเช่นเหล็กและทองแดง ภาวะภูมิคุ้มกันต่อต้านตับตนเอง การรับประทานอาหารที่ปนเปื้อน อะฟลาทอกซิน(aflatoxin) จากราที่พบในอาหารแห้ง เช่น ถั่วลิสง หรือ พริกป่น ภาวะโรคเบาหวานและการได้รับสารกำจัดศัตรูพืชสังเคราะห์เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดมะเร็งตับ

ท่านใดบ้างควรเข้ารับการตรวจคัดกรองโรคมะเร็งตับ?

วัตถุประสงค์ของการตรวจหาโรคมะเร็งตับในช่วงระยะเริ่มต้น เพื่อหวังให้ผู้ป่วยได้เข้ารับการรักษาอย่างทันเวลาที่ เพิ่มโอกาสในหายขาดจากโรคและลดอัตราการเสียชีวิตจากโรคมะเร็งให้ได้มากที่สุด โดยผู้ที่ควรเข้ารับการตรวจคัดกรองได้แก่บุคคลเหล่านี้

1. ผู้ที่ติดเชื้อไวรัสตับอักเสบนิตบี่เรื้อรัง หรือมีญาติสายเลือดตรงเป็นมะเร็งตับ
2. ผู้ป่วยโรคไวรัสตับอักเสบนิตบี่เรื้อรังละตรวจพบพยาธิสภาพของเนื้อตับว่ามีพังผืดมาก
3. ผู้ป่วยติดเชื้อไวรัสตับอักเสบนิตบี่ เพศชายมีอายุมากกว่า 40 ปี และเพศหญิงที่มีอายุมากกว่า 50 ปี
4. ผู้ป่วยทุกรายที่มีอาการตับแข็ง โดยการเกิดมะเร็งตับไม่ขึ้นอยู่กับสาเหตุการเกิดภาวะตับแข็ง

การตรวจคัดกรองโรคมะเร็งตับมีกี่วิธี อะไรบ้าง?

การตรวจคัดกรองโรคมะเร็งตับที่นิยมในปี ปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 วิธีดังนี้

1. การตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ (computer tomography) เป็นวิธีการถ่ายภาพด้วยรังสีเอกซเรย์ (CT scan) จากหลาย ๆ มุมของร่างกายคนไข้ในเครื่องตรวจ จากนั้นเครื่องคอมพิวเตอร์จะนำภาพที่ได้มาประมวลผลและสร้างเป็นภาพตัดขวางที่มองเห็นอวัยวะต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนส่วนใหญ่ต้องอาศัยการฉีดสารทึบรังสีเพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจนมากขึ้นเพื่อทำให้การวินิจฉัยแม่นยำ ข้อควรระวังในการตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ คือ ผู้ป่วยจะได้รับรังสีจากการทำเอกซเรย์และสารทึบแสงที่ฉีดเข้าร่างกายอาจส่งผลต่อการทำงานของไต จึงไม่ควรใช้วิธีนี้ในผู้ป่วย โรคไตและไม่ควรตรวจบ่อยถ้าไม่จำเป็น

2. การตรวจด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (magnetic resonance imaging) หรือ MRI เป็นวิธีการตรวจโดยอาศัยสนามแม่เหล็กพลังงานสูงในการสร้างภาพของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกาย เนื่องจากตับมีขนาดใหญ่จึงสามารถตรวจเห็นความผิดปกติด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าได้อย่างชัดเจนข้อดีของวิธีตรวจด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าคือไม่มีรังสีตกค้างในร่างกาย อีกทั้งสารทึบแสงที่ใช้ไม่ส่งผลเสียต่อไต แต่ข้อจำกัดของวิธีนี้คือ

ต้องใช้เวลาในการตรวจนาน เสียงเครื่องตรวจดังรบกวนผู้ป วัย และไม่สามารถทำการตรวจผู้ป วัยที่มีการฝัง โลหะอยู่ในร่างกายได้

3. การตรวจด้วยเครื่องความถี่สูงหรืออัลตราซาวด์(ultrasonography) วิธีนี้จะอาศัยการให้พลังงาน คลื่นเสียงความถี่สูงส่งไปยังอวัยวะเป้าหมายที่ต้องการตรวจ และตรวจจับคลื่นเสียงสะท้อนกลับมาสร้างเป็น ภาพ สามารถตรวจได้ง่ายและไม่เป็นอันตราย การตรวจอัลตราซาวด์ตับจะสามารถมองเห็นก้อนหรือความ ผิดปกติที่ตับได้โดยไม่ต้องอาศัยสารทึบแสงเหมือนการตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตามวิธีนี้จะไม่ สามารถระบุลักษณะของก้อนได้อย่างชัดเจนว่าเป็นมะเร็งหรือไม่ ดังนั้นหากตรวจพบก้อนด้วยวิธีอัลตรา ซาวด์แล้ว จะต้องตรวจเพิ่มเติมเพื่อวินิจฉัยโรคด้วยวิธีอื่น ๆ อีกครั้ง

4. การตรวจสารบ่งชี้โรคมะเร็งตับ (liver tumor marker) สารบ่งชี้มะเร็งคือสารที่เซลล์มะเร็งสร้างขึ้น และปลดปล่อยเข้าสู่ระบบไหลเวียนในร่างกาย สารเหล่านี้สามารถตรวจพบได้ในเลือด สารคัดหลั่ง และ เนื้อเยื่อต่าง ๆ การตรวจพบระดับสารบ่งชี้มะเร็งในระดับสูง อาจหมายถึงการมีเซลล์มะเร็งบางชนิดใน ร่างกาย แต่อย่างไรก็ตามค่าสารบ่งชี้มะเร็งไม่ได้มีความจำเพาะทุกครั้ง เช่นค่าสารบ่งชี้มะเร็งสูงอาจเกิดจาก สาเหตุอื่น ๆ และในบางครั้งผู้ที่เป็นมะเร็งอาจตรวจพบค่าสารบ่งชี้มะเร็งในปริมาณที่ต่ำก็ได้

การตรวจสารบ่งชี้มะเร็งตับจะนิยมตรวจ ค่าอัลฟาฟีโตโปรตีน(alpha-fetoprotein, AFP) เป็นค่าที่ใช้ ในการบ่งชี้ที่ค่อนข้างจำเพาะกับมะเร็งตับและใช้ในการตรวจคัดกรองมะเร็งตับเบื้องต้นได้ อย่างไรก็ตาม ภาวะอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในร่างกาย เช่น ตับอักเสบจากสาเหตุต่าง ๆ ภาวะการตั้งครรภ์ มะเร็งอวัยวะบางชนิด สามารถทำให้ค่าอัลฟาฟีโตโปรตีนในเลือดสูงขึ้นได้ ถ้าหากผู้เข้ารับการตรวจไม่พบก้อนในตับ แต่มีค่าอัลฟา ฟีโตโปรตีนสูงจะยังไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นมะเร็งตับ

หากท่านเป็นผู้ที่มีปัจจัยเสี่ยงโรคมะเร็งตับจะมีวิธีเฝ้าระวังอย่างไร ?

สำหรับท่านที่มีปัจจัยเสี่ยงในการเป็นโรคมะเร็งตับควรเข้ารับการตรวจคัดกรองหาค้นหาความถี่สูง หรืออัลตราซาวด์ บริเวณช่องท้องส่วนบนเป็นประจำทุก ๆ 6 – 12 เดือน และควรตรวจค่าสารบ่งชี้มะเร็งตับ อัลฟาฟีโตโปรตีน ในเลือดร่วมด้วย หากเมื่อท่านตรวจคัดกรองแล้วพบก้อนในตับจากวิธีอัลตราซาวด์ แพทย์ จะส่งตรวจเพิ่มเติมด้วยวิธีเอกซเรย์คอมพิวเตอร์หรือการตรวจด้วยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า เพื่อวินิจฉัยก่อนว่า เป็นเนื้องอกธรรมดาหรือเป็นมะเร็ง หากผู้ตรวจคัดกรองพบอัลฟาฟีโตโปรตีนในเลือดสูง โดยไม่พบก้อนจาก การอัลตราซาวด์ให้ผู้ป วัยเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิดและตรวจหาค่าอัลฟาฟีโตโปรตีนซ้ำอีกครั้งภายในระยะเวลา 3 – 4 เดือน และหากค่ายังสูงอยู่ควรตรวจเพิ่มเติมด้วยวิธีเอกซเรย์คอมพิวเตอร์หรือการตรวจด้วยคลื่น แม่เหล็กไฟฟ้าเพื่อตรวจหาก้อนในตับอย่างละเอียด

หากผู้อ่านท่านใดมี พ่อ แม่ พี่ น้อง หรือ ญาติ เป็นผู้ที่ติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี หรือ ซี เป็น โรคตับแข็งหรือดื่มสุราเป็นประจำ มีอายุมากกว่า 40 ปี ในเพศชาย หรือ มากกว่า 50 ปี ในเพศหญิง หรือมี ญาติร่วมสายเลือดเป็นมะเร็งตับ บุคคลเหล่านี้ควรเข้าพบแพทย์เพื่อตรวจคัดกรองมะเร็งตับด้วยวิธีการอัล ตราซาวด์บริเวณช่องท้องส่วนบน พร้อมทั้งเจาะเลือดตรวจค่าอัลฟาฟีโตโปรตีนทุก ๆ 6 เดือน อย่าลืมนะ

ครับ โรคมะเร็งตับ รู้เร็ว วินิจฉัยเร็ว รักษาได้ เพื่อสุขภาพที่ดีของท่านผู้อ่านเองและบุคคลที่คุณรัก สวัสดีครับ

เอกสารอ้างอิง

1. <https://www.cancer.org/cancer/liver-cancer/detection-diagnosis-staging.html>
2. <https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/liver-cancer/diagnosis-treatment/drc-20353664>
3. <https://www.nhs.uk/conditions/liver-cancer/diagnosis/>
4. https://www.medicinenet.com/liver_cancer_hepatocellular_carcinoma/article.htm
5. รู้ทันโรคมะเร็ง ผ่าตัดได้หายขาด ก่อนตับจะป่วย รู้ก่อนป้องกันได้. นพ.ชุตินิชัย โตวิกภัย 99 ปี ศัลยศาสตร์ศิริราช “สุขภาพน่ารู้สู่ประชาชน” 2559